

Zijn vaders echt zo belangrijk in de opvoeding?

Een onderzoek naar de invloed van vaders op het gebied van gezondheid en de verstandelijke en emotionele ontwikkeling van hun kinderen

Iedereen fantaseert er wel eens over.

Hoe zou het er bij de burens toe gaan? Als je naar binnen kon kijken, zag je misschien wel een vader die zijn dochter aan het helpen is

met haar huiswerk, om daarna met haar een potje tennis in de achtertuin te spelen.

In veel gezinnen lijkt het traditionele beeld van de vader als kostwinner en de moeder als primaire verzorger steeds meer te vervagen. Maar hoe groot is de invloed van vaders nu werkelijk op de opvoeding en de ontwikkeling van hun kinderen? En hoe verschilt hun bijdrage van die van moeders? De afgelopen decennia is het belang van vaders steeds meer onder de aandacht gekomen. Het lijkt erop dat vaders een unieke en waardevolle bijdrage kunnen leveren op het gebied van de gezondheid en de verstandelijke en emotionele ontwikkeling van hun kinderen. In dit artikel wordt hier dieper op ingegaan. Want hoe zit dit dan precies? Hierbij wordt rekening gehouden met de sociaaleconomische en culturele verschillen die er tussen gezinnen kunnen bestaan.

Gezondheid en seksualiteit

Vaders hebben een verrassend grote invloed op de seksuele ontwikkeling van hun kinderen. Onderzoek uit de Verenigde Staten toont aan dat tienermeisjes zonder vaderfiguur eerder seks hebben, meer seksuele partners hebben, meer soa's oplopen en op jongere leeftijd zwanger raken. Onder Amerikaanse tienermeisjes in gezinnen zonder vader komen tienerzwangerschappen zeven tot acht keer vaker voor dan in gezinnen waar de vader wel aanwezig is (Nielsen, 2019). Maar hoe kan dit? Het draait er hierbij om wat meisjes leren in de interactie met hun vader. In de omgang met haar vader leert een meisje namelijk al op jonge leeftijd hoe je open en eerlijk met mannen communiceert, verschillen oplost en je eigen behoeften uit. Bovendien leert een meisje van een betrokken vader dat ze waardevol is en dat ze het verdient om met liefde en respect behandeld te worden. Dit geeft haar een stevig fundament voor het ontwikkelen van gezonde relaties en een sterk zelfbeeld. Als deze vaderlijke steun ontbreekt, zijn meisjes vaak sneller geneigd om in hun zoektocht naar liefde en erkenning troost te zoeken in seksuele contacten (Alleyne-Green et al., 2015). Deze inzichten

laten zien hoe belangrijk een vaderfiguur is bij het opbouwen van zelfvertrouwen en het vormen van gezonde relaties bij meisjes en jonge vrouwen.

Maar zijn er ook zulke voordelen voor zonen? Zeker! Uit langdurig Australisch onderzoek blijkt dat zowel dochters als zonen profiteren van een vader die actief deelneemt aan hun leven. Zo gebruiken zowel jongens als meisjes van betrokken vaders minder vaak alcohol, tabak en drugs (Carbrera et al., 2018).

Daarnaast lopen zij minder risico op zelfbeschadiging, zelfmoord, en drugsmisbruik (Rostad et

al., 2014). Vaders dienen hierbij als een positief rolmodel voor hun kinderen. Kinderen leren namelijk door veel te observeren en een vader, die gezonde keuzes maakt en risicovol gedrag vermijdt, inspireert zijn kinderen om hetzelfde te doen (Lansford, 2022). Daarnaast zijn vaders die betrokken zijn beter in staat om duidelijke regels en grenzen te stellen (Rostad et al., 2014a). Dit helpt kinderen om risicovol gedrag te vermijden,

doordat zij weten wat er van hen verwacht wordt en welke consequenties eraan verbonden zijn. Kortom, een betrokken vader is positief, zowel voor zonen als dochters. Hij draagt niet alleen bij aan hun gezondheid, maar helpt ook bij het vormen van positieve gedrags- en leefpatronen die ook op de lange termijn bijdragen aan het geluk van hun kinderen.

Taal en denken

Ook op verstandelijk vlak komt de belangrijke rol die een betrokken vader speelt in de ontwikkeling van zijn kinderen naar voren. Een betrokken vader biedt, net als moeders, belangrijke stimulatie van het denken door het voorlezen van zijn kinderen of het spelen van spelletjes met ze. Deze activiteiten bevorderen de taalontwikkeling en het probleemoplossend vermogen van kinderen. Er is echter een verschil aan te wijzen tussen moeders en vaders (Rollè et al., 2019). Vaders lijken op een andere manier te communiceren met hun kinderen dan moeders. Vaders gebruiken complexere taal en stellen vaker uitdagende vragen tijdens gesprekken (Rollè et al., 2019). Dit zorgt ervoor dat de woordenschat van hun kinderen stijgt en moedigt ze aan om beter na te denken. Ander onderzoek toont ook aan dat zowel de kwaliteit als de kwantiteit (zowel de inhoud als de duur) van het spel dat vaders met hun kinderen hebben merkbaar bijdragen aan de denk- en taalontwikkeling op tweejarige leeftijd (Roggman et al., 2004). Hierbij is het nog niet duidelijk of het spel van vaders ook nog van invloed is op de denk- en taalontwikkeling na de peuterschool (Roggman et al., 2004).

Daarnaast hebben kinderen van betrokken vaders, vaak meer zin in school en zetten zich beter in voor hun schoolwerk (McBride et al., 2009). Wat opvalt; als vaders op een warme en ondersteunende manier betrokken zijn – dus echt luisteren, aanmoedigen en er voor hun kind zijn – heeft dat een bijzonder sterk effect op de motivatie van hun kind (McBride et al., 2009). Soms zelfs sterker dan bij moeders. Waar moederlijke betrokkenheid vaker samenhangt met hoe goed hun kinderen het op school doen, heeft vaderlijke betrokkenheid juist een krachtig effect op hoeveel zin kinderen hebben om te leren (McBride et al., 2009).

Emotioneel

De emotionele ontwikkeling en veilige hechting van kinderen lijkt ook beïnvloed te worden door een betrokken vader. Wanneer er naar emotionele ontwikkeling wordt gekeken, kijkt men vaak naar emotieregulatie (het kunnen beheersen van gevoelens), omdat het reguleren van je emoties aan de basis ligt van een positieve emotionele ontwikkeling. De emotieregulatie van kinderen hangt samen met verschillende vaderlijke factoren. Zo kunnen vaders deze emotieregulatie beïnvloeden als rolmodel voor hun kinderen (hoe reguleren zij hun eigen emoties?) en kunnen ze ondersteuning bieden bij het reguleren en begrijpen van de emoties van hun kinderen, denk hierbij aan praten over emoties of het vertellen over mogelijke manieren waarop je met je emoties kunt omgaan. Ook door het emotioneel beschikbaar zijn van de vader en het hebben van liefdevolle interacties tussen een vader en zijn kind, kan hij de emotieregulatie positief beïnvloeden. Dit zelfde geldt voor moeders. Toch kunnen vaders een unieke bijdrage leveren aan de emotionele ontwikkeling van hun kinderen. Vaders hebben vaak een speelse en uitdagende omgang met kinderen, zoals stoeien of fysiek spel. In deze situaties ervaren kinderen in een gecontroleerde mate stress en opwindning (Lamb, 2010). Dit leert ze hoe ze kunnen omgaan met sterke emoties in een veilige omgeving. Daarnaast leidt deze uitdagende manier van omgaan er toe dat kinderen leren dat het normaal is om fouten te maken en dat doorzettingsvermogen kan leiden tot succes (Lamb, 2010). Uiteindelijk bouwen kinderen hierdoor zelfvertrouwen op, wat op zijn beurt weer verbonden is met emotionele stabiliteit.

De invloed van sociaaleconomische klasse en cultuur

Het is belangrijk om te weten dat de effecten van vaderlijke betrokkenheid nooit op zichzelf staan. Dit stellen Carbrera en collega's (2014) ook in hun onderzoek. De omstandigheden waarin een gezin leeft, zoals de sociaaleconomische klasse, lijken een grote invloed te hebben op hoeveel tijd en aandacht een vader aan zijn kinderen kan geven. Zo hebben vaders in welvarende gezinnen vaak meer mogelijkheden om bijvoorbeeld boeken en spelletjes in huis te halen of om tijd vrij te maken voor hun kinderen. Aan de andere kant kan financiële stress in minder welvarende gezinnen ervoor zorgen dat vaders meer uren moeten werken. Vaders die meer tijd op het werk doorbrengen, hebben minder mogelijkheden om betrokkenheid te tonen naar hun kinderen (Hook & Wolfe, 2012). De relatie tussen vaderlijke betrokkenheid en de ontwikkeling van kinderen kan dus sterk verschillen afhankelijk van de sociaaleconomische klasse waar een gezin toe behoort.

Daarnaast is de manier waarop een 'goede' vaderlijke betrokkenheid wordt gedefinieerd afhankelijk van de cultuur waarin een vader zich bevindt. Zo zijn er culturele verschillen in wat voor gedrag verwacht wordt van vaders. Bij bepaalde inheemse stammen (bijvoorbeeld de Aka-pygmeëen) zijn de vaders degene die het meest knuffelen en kussen met hun kinderen (Hewlett, 1993), terwijl vaders in Afro-Caribische gemeenschappen tot op de dag van vandaag vaak niet emotioneel betrokken zijn bij de opvoeding (Girigori, 2015). In sommige culturen wordt dus een actieve, emotionele betrokken vader als essentieel gezien, terwijl in andere culturen

vaderlijke betrokkenheid vooral de betekenis heeft van kostwinnerschap of het nemen van belangrijke beslissingen voor het gezin. De relatie tussen vaderlijke betrokkenheid en de ontwikkeling van kinderen zal dus niet binnen elke cultuur hetzelfde zijn.

Conclusie

Volgens verschillende recente onderzoeken leveren vaders een unieke en onmisbare bijdrage aan de algehele ontwikkeling van hun kinderen, wat hun rol in het gezin even anders, maar net zo belangrijk maakt als die van moeders.

Referenties

- Alleyne-Green, B., Grinnell-Davis, C., Clark, T. T., & Cryer-Coupet, Q. R. (2015). The role of fathers in reducing dating violence victimization and sexual risk behaviors among a national sample of Black adolescents. *Children and Youth Services Review, 55*, 48-55.
- Cabrera, N. J., Volling, B. L., & Barr, R. (2018). Fathers are parents, too! Widening the lens on parenting for children's development. *Child Development Perspectives, 12*(3), 152-157.
- Girigori, O.J. (2015). *Father Absence: The consequences for reproductive behavior and mating strategies among females*. Groningen: Rijksuniversiteit Groningen.
- Hewlett, B.S. (1993). *Intimate Fathers: The nature and context of Aka Pygmy Paternal Infant Care*. Michigan: University of Michigan Press.
- Lamb, M. E. (Ed.). (2010). *The role of the father in child development* (5th ed.). John Wiley & Sons.
- Lamb, M. E., & Lewis, C. (2013). Father-child relationships. In *Handbook of father involvement* (pp. 119-134). Routledge.
- Lansford, J. E. (2022). Cultural differences and similarities in parenting infants and young children. *International Journal of Birth & Parent Education, 9*(4).
- Lazović, N., Krulj, J., Vidosavljević, S., & Marković, E. (2022). The Correlation Between Father Involvement and The Academic Achievement of Their Children: Meta- Analysis. *International Journal Of Cognitive Research in Science Engineering And Education, 10*(3), 53–60.
- McBride, B.A., Dyer, W.J., Liu, Y., Brown, G.L., & Hong, S. (2009). The differential impact of early father and mother involvement on later student achievement. *Journal of Educational Psychology, 101*(2), 498–508.
- Nielsen, L. (2019). *Father-daughter relationships: Contemporary research and issues*. Routledge.
- Roggman, L. A., Cook, G. A., Christiansen, K., & Jones, D. (2007). Playing with daddy: Social toy play, early head start, and developmental outcomes. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice about Men as Fathers, 2*(1), 83.
- Rollè, L., Gullotta, G., Trombetta, T., Curti, L., Gerino, E., Brustia, P., & Caldarera, A. M. (2019). Father involvement and cognitive development in early and middle childhood: A systematic review. *Frontiers in psychology, 10*, 2405.

Rostad, W. L., Gromoske, A. N., & O'Leary, S. G. (2014a). *Father involvement, emotional regulation, and risk behaviors among adolescents: The mediating role of parenting practices*. *Journal of Family Psychology*, 28(6), 887-897.

Rostad, W. L., Silverman, P., & McDonald, M. K. (2014b). Daddy's little girl goes to college: An investigation of females' perceived closeness with fathers and later risky behaviors. *Journal of American College Health*, 62(4), 213-220.

Cabrera, N. J., Fitzgerald, H., Bradley, R., & Roggman, L. (2014). The Ecology of Father-Child Relationships: An Expanded Model. *Journal of Family Theory & Review*, 6(4), 336-354.

Hook, J. L., & Wolfe, C. M. (2012). New Fathers? *Journal of Family Issues*, 33(4), 415-450.